

Αιτήματα διαγραφής πληροφοριών δημοσίων προσώπων από διαδικτυακές αναζητήσεις

Νομική και πρακτική αντιμετώπιση μέσω πρόσφατου παραδείγματος της νομολογίας

Χαρά Δαούτη
Partner at Lambadarios Law Firm

Γεωργία Μπάμια
Associate at Lambadarios Law Firm

I. Εισαγωγή

Το δικαίωμα στη λήθη (right to oblivion, droit a l'oubli) που ρυθμίζεται στο άρθρο 17 του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ) ως δικαίωμα διαγραφής (right to erasure) είναι το δικαίωμα να ζητά το υποκείμενο των δεδομένων τη διαγραφή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, εφόσον δεν επιθυμεί πια αυτά τα δεδομένα να αποτελούν αντικείμενο αναζήτησης και εφόσον δεν υφίσταται νόμιμος λόγος να τα κατέχει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, έχει προσδιορισθεί δε ειδικότερα δυνάμει της από 13.05.2014 απόφασης του Δ.Ε.Ε. στην υπόθεση C-131/12 Google Spain SL και Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) και Mario Costeja González, γνωστής ως απόφασης Costeja, αλλά και των Κατευθυντήριων Οδηγιών της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29, ως το δικαίωμα ενός προσώπου να παύσει η σχετική με το πρόσωπό

του πληροφορία να συνδέεται με το ονοματεπώνυμό του μέσω του καταλόγου αποτελεσμάτων αναζήτησης στη μηχανή αναζήτησης, ο οποίος προκύπτει κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμό του, όταν, την εν λόγω χρονική στιγμή, η πληροφορία «είναι ακατάλληλη, δεν είναι ή έχει πάψει να είναι συναφής με το οικείο ζήτημα ή είναι υπερβολική σε σχέση με τους ως άνω σκοπούς ή με τον χρόνο που έχει παρέλθει».

Συχνές είναι οι υποθέσεις που αφορούν δημόσια πρόσωπα, τα οποία αξιώνουν την απόσυρση από τις μηχανές αναζήτησης πληροφοριών που τα αφορούν. Όμως, η ιδιότητά τους ως δημοσίων προσώπων εισάγει, όπως θα δούμε, μία επιπρόσθετη παράμετρο σχετικά με την ενεργοποίηση ή μη του δικαιώματος στη λήθη.

Τα ανωτέρω θα φωτισθούν από το παρόν άρθρο, κυρίως μέσω της ανάλυσης συγκεκριμένης δικαστικής διαμάχης, που

αφορούσε το ελληνικό κίνημα #MeToo, το οποίο εκδηλώθηκε στις αρχές του 2021, κατόπιν της καταγγελίας της Σοφίας Μπεκατώρου για τον προ ετών βιασμό της από ανώτερό της στον επαγγελματικό της χώρο, αυτόν της ιστιοπλοΐας. Το κοινωνικό φαινόμενο που ακολούθησε την καταγγελία και χαρακτηρίστηκε ελληνικό κίνη-

μα #MeToo, αποκρυσταλλώθηκε μέσα από πληθώρα καταγγελιών προσώπων, επίσημων και ανεπίσημων, επώνυμων ή ανώνυμων, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά και ενώπιον αρμόδιων αρχών, για ψυχολογική και σεξουαλική βία και παρενόχληση που έχουν υποστεί στον εργασιακό τους χώρο,

στην Ελλάδα. Πολλές από αυτές τις καταγγελίες κλόνισαν έντονα την ελληνική πραγματικότητα κατά τους πρώτους μήνες του 2021, καθώς κατονόμαζαν δημόσια πρόσωπα φερόμενα ως δράστες των παραπάνω πράξεων βίας και παρενόχλησης. Η σύνδεση του ελληνικού κινήματος #MeToo με το δικαίωμα στη λήθη αποτε-

λεί χαρακτηριστικό παράδειγμα πρακτικής εφαρμογής της θεωρίας αναφορικά με το τελευταίο. Η ανάλυση που ακολουθεί στοχεύει να καταδείξει, μέσα από ένα πρόσφατο παράδειγμα, τις ουσιαστικές συνέπειες που μπορεί να έχει σε κοινωνικό επίπεδο η παραγωγή δύο αντιφατικών δικαστηριακών αποφάσεων σχετικών με

αίτημα διαγραφής πληροφοριών δημοσίου προσώπου από τη μηχανή αναζήτησης.

II. Οι επίμαχες πληροφορίες

Ηθοποιός και σκηνοθέτης ζητά τον Απρίλιο του 2021 να εξαφανισθούν από τη μηχανή αναζήτησης οι δημόσιες καταγγελίες τριών γυναικών ηθοποιών στις αρχές του 2021, οι οποίες αφορούν περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης στον επαγγελματικό τους χώρο φερόμενα ως τελεσθέντα από το συγκεκριμένο δημόσιο πρόσωπο. Οι πληροφορίες αυτές, που συνδέονται με τον τελευταίο ηθοποιό και σκηνοθέτη, αναπαρήχθησαν σε δεκάδες μέσων μαζικής ενημέρωσης και μέσω κοινωνικής δικτύωσης, ενώ έγινε αναφορά σε αυτές και από την εφημερίδα New York Times, στο πλαίσιο της έκδοσης του ελληνικού κινήματος #MeToo.

Το καταγγελλόμενο δημόσιο πρόσωπο κατέθεσε αίτημα ασφαλιστικών μέτρων με αίτημα για τη χορήγηση προσωρινής διαταγής κατά της μηχανής αναζήτησης Google, για την αφαίρεση των πληροφοριών που συνδέονται με τον ίδιο και έχουν αντικείμενο τις παραπάνω καταγγελίες, επικαλούμενος το προστατευτικό πεδίο του δικαιώματος στη λήθη. Αναλυτικότερα, εξέθεσε ότι με μια απλή αναζήτηση του ονόματός του στη μηχανή της Google, οδηγείται κανείς σε κείμενα -τους συνδέσμους URL των οποίων συμπεριέλαβε στο δικόγραφο του- τα οποία προσβάλλουν την τιμή και την αξιοπρέπειά του, καθώς αναπαράγουν καταγγελίες εις βάρος του για τη δήθεν εκ μέρους του διάπραξη, προ είκοσι πέντε και πλέον ετών, κατ' έγκληση διωκόμενων εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας σε βάρος συναδέλφων του γυναικών ηθοποιών χωρίς, ωστόσο, να έχει γίνει οποιαδήποτε διασταύρωση των εν λόγω πληροφοριών από τους συντάκτες των κειμένων· οι τελευταίοι, μάλιστα, υποστήριξε ότι του είναι άγνωστοι και είναι αδύνατο να εντοπισθούν. Στα επιχειρήματα του αιτούντος-καταγγελλομένου περιλαμβάνονταν, ακόμα, ισχυρισμοί περί ανακρίβειας και αναλήθειας των καταγγελιών, οι οποίες, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, στόχο έχουν να βλάψουν το επαγγελματικό του κύρος, και ότι, συ-

Δεδομένου του μεγέθους του φαινομένου #MeToo το ενδιαφέρον του κοινού για πληροφόρηση υπερیشύει του συμφέροντος του δημοσίου προσώπου

νεπώς, τα κείμενα είναι συκοφαντικά. Μάλιστα, ισχυρίσθηκε ότι, δεδομένης της παραγραφής των εγκλημάτων που περιγράφονται στις καταγγελίες, οι τελευταίες είναι αναπόδεικτες, αφού δεν μπορούν να διερευνηθούν δικαστικά και, έτσι, ο ίδιος αποστραφεί των εγγυήσεων που εξασφαλίζει η ποινική διαδικασία, καθώς και του τεκμηρίου αθωότητας. Για όλους τους παραπάνω λόγους ο αιτών υποστήριξε ότι τα δημοσιευμένα στις ιστοσελίδες κείμενα είναι παράνομα και ότι, ως τέτοια, ο πάροχος της μηχανής αναζήτησης όφειλε, έχων προς τούτο νομική υποχρέωση, να τα είχε αποσύρει, δεδομένης της σχετικής εξώδικης δήλωσης του αιτούντος προς αυτόν.

III. Οι προϋποθέσεις προστασίας του δημοσίου προσώπου βάσει του δικαιώματος στη λήθη δεν πληρώθηκαν

Η καθ' ης απάντησε στις αιτήσεις του καταγγελλομένου εκθέτοντας ότι ο τελευταίος δεν χαιρεί, αναφορικά με τα επίμαχα δημοσιεύματα, της προστασίας του δικαιώματος στη λήθη. Αναφέρθηκε, μάλιστα, στη στάθμιση που οφείλει να λαμβάνει χώρα στις περιπτώσεις εξέτασης εάν ένα δημόσιο πρόσωπο προστατεύεται από το δικαίωμα στη λήθη, η οποία συνίσταται στην εξισορρόπηση μεταξύ, αφ' ενός, του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος στην ενημέρωση και στη συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας (άρθρο 5Α παρ. 1 και 2 του Συντάγματος) καθώς και της ελευθερίας της έκφρασης και ενημέρωσης του κοινού (άρθρο 14 του Συντάγματος), και, αφ' ετέρου, του δικαιώματος του υποκειμένου των δεδομένων να προστατεύεται από τη σύνδεση ειδήσεων με το πρόσωπό του, όταν αυτές οι ειδήσεις είναι ακατάλληλες, μη συναφείς ή υπερβολικές σε σχέση με τον σκοπό της ενημέρωσης (άρθρο 9Α του Συντάγματος και άρθρο 17 ΓΚΠΔ). Προκειμένου να επιτευχθεί αυτή η

εξισορρόπηση, έχοντας ως γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας, η καθ' ης η αίτηση απέδειξε ότι τα επίμαχα κείμενα είναι προσφάτως δημοσιευθέντα, αναπαράγουν επακριβώς την επίσης πρόσφατη έκδοση των επώνυμων καταγγελιών, είναι, για τον λόγο αυτό, απόλυτα ακριβή και η απόσυρσή τους θα συνεπαγόταν παύση ενημέρωσης του κοινού σχετικά με τις καταγγελίες που αποτελούν, μαζί με άλλες, το σκελετό του ελληνικού κινήματος #MeToo.

Εν συνεχεία, επιστρέφοντας στην αρχική εξίσωση μεταξύ δικαιώματος ενημέρωσης του κοινού και δικαιώματος στη λήθη των υποκειμένων των δεδομένων, η καθ' ης κατέληξε ότι, δεδομένου του μεγέθους του κοινωνικού φαινομένου #MeToo, το οποίο αποδεικνύεται περίτρανα από τις νομοθετικές τροποποιήσεις που επήλθαν στον Ποινικό Κώδικα εξ αφορμής του, το εύλογο ενδιαφέρον και συμφέρον του κοινού για πληροφόρηση αναφορικά με τις σχετικές εξελίξεις υπερیشύει σαφώς του συμφέροντος του δημοσίου προσώπου να αποσυρθούν οι επίμαχες πληροφορίες, αφού οι τελευταίες δεν αποδεικνύονται επ' ουδενί παρωχημένες και ούτε ακατάλληλες για τον παραπάνω σκοπό της ενημέρωσης.

IV. Ο δυσφημιστικός χαρακτήρας των επίμαχων πληροφοριών δεν αποδείχθηκε

Ο αιτών την αφαίρεση των πληροφοριών από τη μηχανή αναζήτησης επικαλέστηκε ότι οι εν λόγω πληροφορίες είναι δυσφημιστικές. Η καθ' ης επικαλέστηκε ότι δεν υποχρεούται να εξετάσει τον τυχόν δυσφημιστικό χαρακτήρα των πληροφοριών· εξάλλου, όπως ανέφερε η καθ' ης, ο αιτών δεν αποδεικνύει τον δυσφημιστικό χαρακτήρα των δημοσιευμάτων ούτε ότι ο αιτών έχει στραφεί κατά των καταγγελλουσών ή των συντακτών των κειμένων.

Πράγματι, σύμφωνα με την απόφαση Costeja, το τυχόν ψευδές, ανακριβές ή δυσφημιστικό των επίμαχων πληροφοριών δεν θεμελιώνει, την ύπαρξη του δικαιώματος διαγραφής αποτελεσμάτων αναζήτησης, καθότι η δυσφήμιση σχετίζεται με τη φήμη ενός προσώπου, ενώ το δικαίωμα στη λήθη σχετίζεται με την ιδιωτικότητα

τά του. Η μηχανή αναζήτησης δεν έχει την αρμοδιότητα να εξετάσει εάν οι υπό κρίση πληροφορίες είναι αναληθείς ή δυσφημιστικές. Άλλωστε, η δυσφήμιση αποτελεί αδίκημα που ρυθμίζεται στον Ποινικό Κώδικα (362 ΠΚ), και, σε περίπτωση υπόνοιας ότι στοιχειοθετείται στο πρόσωπο των εκδοτών ή των διαχειριστών δημοσιογραφικών ιστοτόπων, θα πρέπει να διερευνηθεί με βάση τις νόμιμες ποινικές διαδικασίες, για τις οποίες η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δεν είναι αρμόδια· συνεπώς, όταν πρόκειται για πληροφορίες οι οποίες δεν έχουν κριθεί από τα αρμόδια Δικαστήρια ως δυσφημιστικές, ο εν λόγω ισχυρισμός από το υποκείμενο των δεδομένων δεν δύναται να οδηγήσει στη διαγραφή τους με βάση τη νομοθεσία περί προσωπικών δεδομένων.

V. Ο ρόλος της μηχανής αναζήτησης

Όταν το υποκείμενο των δεδομένων αιτείται την απόσυρση πληροφοριών από τη μηχανή αναζήτησης, αυτό που αξιώνει είναι να μην εμφανίζονται συγκεκριμένοι σύνδεσμοι στον κατάλογο αποτελεσμάτων που προκύπτει κατόπιν αναζήτησης στη μηχανή με το ονοματεπώνυμό του, και όχι να διαγραφούν οι πληροφορίες από το διαδίκτυο· τα τυχόν άρθρα που περιέχουν τις επίμαχες πληροφορίες θα εξακολουθήσουν να είναι διαθέσιμα και προσβάσιμα στο διαδίκτυο. Τα παραπάνω ρίχνουν φως στις υποχρεώσεις των παρόχων μηχανών αναζήτησης αναφορικά με αιτήματα υποκειμένων στη βάση του δικαιώματος στη λήθη και εφαρμόζονται συνδυαστικά με την ασυλία των μηχανών αναζήτησης που ρυθμίζεται στο ΠΔ 131/2003.

Με αυτά τα δεδομένα, η Google επικαλέστηκε, επιπλέον, ότι η αίτηση ετύγχανε αόριστη και νόμω αβάσιμη, κατά το μέρος που περιλάμβανε αίτημα να της επιβληθεί δικαστικώς να θέσει σε λειτουργία σύστημα φιλτραρίσματος των πληροφοριών που εμφανίζονται στο διαδίκτυο, επιβολή που απαγορεύεται απολύτως και αντίκειται σε θεμελιώδεις διατάξεις του εθνικού και του ενωσιακού δικαίου· η απαίτηση ενεργούς δραστηριοποίησης της καθ' ης προς αυτήν την κατεύθυνση θα κατέληγε στο να

**Η απαίτηση ενεργούς
δραστηριοποίησης της Google θα
κατέληγε στο να επωμίζεται
ο πάροχος της μηχανής αναζήτησης
το βάρος μιας γενικευμένης μη
νόμιμης παρακολούθησης**

επωμίζεται ο πάροχος της μηχανής αναζήτησης το βάρος μίας γενικευμένης, εν τέλει, μη νόμιμης παρακολούθησης όλων των μεταδιδόμενων πληροφοριών και να πραγματοποιεί έλεγχο αυτών προκειμένου να διαπιστώσει εάν το επίμαχο δημοσίευμα έχει αναρτηθεί, είτε στο σύνολό του, είτε απόσπασμα αυτού, είτε με τον προαναφερόμενο τίτλο, είτε χωρίς αυτόν, είτε με διάφορο τίτλο και να προβεί στην απομάκρυνση αυτού ή την απαγόρευση πρόσβασης σε αυτό.

VI. Η παραθείσα νομολογία

Τα παραπάνω επιχειρήματα εξετάστηκαν κατά τη δικάσιμο της αίτησης για χορήγηση προσωρινής διαταγής, αλλά και αυτή της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων. Η απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου που αφορά τη μεν πρώτη αίτηση έκανε δεκτή την τελευταία, υποχρεώνοντας προσωρινά τη Google να διαγράψει τα κείμενα που περιέχουν τις πληροφορίες των καταγγελιών κατά του αιτούντος. Η απόφαση, αντιθέτως, που αφορά την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων (ΜΠΑ 6314/2021) απέρριψε την αίτηση κρίνοντας ειδικά μη νόμιμο το αίτημα της υποχρέωσης της καθ' ης να παρεμποδίζει κάθε μελλοντική ανάρτηση όμοιου περιεχομένου δημοσιεύματος, doctenus ότι κάτι τέτοιο θα προϋπέθετε ότι ο φορέας παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας θα έπρεπε να εφαρμόσει μέθοδο καθολικού φιλτραρίσματος, με σκοπό να εντοπίσει και να αποκλείσει την πρόσβαση στο περιεχόμενο των διαδικτυακών εκείνων τόπων, όπου θα ήταν αναρτημένο μέρος ή το σύνολο του επίμαχου δημοσιεύματος, το οποίο κρίθηκε ως μη νόμιμο.

Οι παρατηρήσεις στις οποίες εύκολα οδηγείται κανείς παρακολουθώντας την παρα-

πάνω δικαστική εξέλιξη είναι ο αντικρουόμενος χαρακτήρας των δύο αποφάσεων. Σκόπιμο είναι να αποδοθεί ένα μέρος του παρασκηνίου του χρονικού διαστήματος μεταξύ των δύο αυτών αποφάσεων. Κατ' αρχάς, η καθ' ης, Google, προέβη σε ανακοίνωση της δίκης στους συντάκτες και εκδότες των επίμαχων δημοσιευμάτων, στην οποία ο αιτών αντέδρασε, επιδιώχνοντας εξώδικο στους ίδιους, προκειμένου να μην παρέμβουν στην ανοιγείσα δίκη. Επιπροσθέτως, στο διάστημα που μεσολάβησε, οι γυναίκες προχώρησαν σε ένορκες καταγγελίες και μαρτυρίες των περιστατικών, με τον αιτούντα φερόμενο ως δράστη. Τέλος, δημιουργήθηκε αξιοσημείωτη καθυστέρηση μέχρι την τελική δικάσιμο της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων, αφενός, λόγω ασθενείας του πληρεξουσίου του αιτούντος και, αφετέρου, λόγω έκτακτων καιρικών συνθηκών.

Τελικά, το Μονομελές Πρωτοδικείο απεφάνθη υπέρ της ενημέρωσης του κοινού για ένα σοβαρό, επίκαιρο και φλέγον ζήτημα, ικανό να ανατρέψει αναχρονιστικά δεδομένα στον εργασιακό χώρο. Αν και το αιτιολογικό της απόφασης δεν συμπεριέλαβε τη σχετική στάθμιση δικαιωμάτων, η εν λόγω απόφαση αποτελεί πλέον νομολογία προς αυτήν την κατεύθυνση. Παρ' όλα αυτά, η πρώτη δικαστική απόφαση που κατέληξε σε προσωρινή διαταγή κατά της Google διατάζοντας να αποσύρει προσωρινά τα δημοσιεύματα, είχε ως αποτέλεσμα, συνδυαστικά με τις μετέπειτα προαναφερθείσες εξελίξεις και καθυστερήσεις, η σχετική πληροφόρηση του κοινού να έχει στην πραγματικότητα παύσει για διάστημα οχτώ μηνών. Με αυτό το δεδομένο, η «νίκη» υπέρ των συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων ενημέρωσης και πληροφόρησης δεν φαντάζει καθόλου θριαμβευτική όταν αναλογίζεται κανείς ότι, όταν έπαψε η υποχρέωση της μηχανής αναζήτησης να μην εμφανίζει τα επίμαχα δημοσιεύματα, ακουγόταν πια μόλις ο απόηχος του ελληνικού κινήματος #MeToo, έχοντας, με το πέρασμα των μηνών, φυσιολογικά εξασθενήσει το σχετικό ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. »